20/04/2020

“Ο Διάκος δεν φεύγει, δεν εγκαταλείπει τους συντρόφους του”

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

[...] Ὁ Ὁμέρ Βρυώνης χώρισε τή δύναμή του σέ τρία μέρη. [...] Τό σχέδιό του πέτυχε ἀπολύτως. Ὁ Δυοβουνιώτης, ἀποκλεισμένος στό Δέμα, δέν προσέφερε καμμιά συνδρομή. Στή Χαλκομάτα ἔγινε σύγκρουση φοβερή ἀλλά ὁ Πανουργιᾶς τραυματίστηκε βαρειά καί οἱ ἄνδρες του μαζί μέ τούς λοιπούς καπετάνιους ὑποχώρησαν. Τότε εἶναι πού οἱ Τοῦρκοι ἀποκεφάλισαν τόν τραυματισμένο δεσπότη Σαλώνων Ἠσαΐα,[...] τόν ἀδελφό του ἱερομόναχο Παπαγιάννη κι ἕναν ἀνεψιό του. [...] Ὕστερα ὁ Ὁμέρ Βρυώνης ἔσμειξε τίς δυνάμεις του μέ αὐτές τοῦ Κιοσέ Μεχμέτ καί μαζί ἔρριξαν μιά δύναμη 8.000 ἀνδρῶν ἐναντίον τῆς δυνάμεως τοῦ Διάκου στήν Ἀλαμάνα [...] πού συνολικά οἱ ἱστορικοί τήν ὑπολογίζουν σέ 400-500 ἄνδρες, ἀπό τούς ὁποίους οἱ 200 κρατοῦσαν τή γέφυρα καί τό ἐκεῖ χάνι [...]. Ὁ Διάκος πολεμοῦσε μπροστά, ἀντιμετωπίζοντας τίς ἀλλεπάλληλες ἐπιθέσεις. Οἱ ἄνδρες δίπλα του καί μπροστά του ἔπεφταν λαβωμένοι

ἢ σκοτωμένοι. Ὁ Βασίλης Μποῦσγος μέ δάκρυα τόν παρακαλοῦσε νά φύγει, γιατί ἡ ζωή του θά ἦταν χρήσιμη σέ ἄλλη περίσταση. Ὁ ἱπποκόμος του Μπισμπιρίγος ἔφερε τό ἄλογό του, τήν «Ἀστέρω», γιά νά ξεφύγει γρηγορώτερα. Ὁ Διάκος, ὡς νά εἶχε λάβει «λεωνίδειον» πνοή, ἀρνήθηκε λέγοντας: **«Ὁ Διάκος δέν φεύγει· δέν ἐγκαταλείπει τούς συντρόφους του».**

Ὑπῆρξε ἕνας ἱππότης τῆς αὐταπαρνήσεως. Τά ὅπλα του πυρακτώθηκαν· τό ξίφος του ἔσπασε ἀπό ἐχθρικό βόλι· τοῦ ἀπέμεινε ἡ λαβή· μιά ἄλλη σφαῖρα ἀχρήστεψε τό δεξιό ὠμο του. Αἱμόφυρτος ἔπεσε στά χέρια τῶν Τσάμηδων [...] καί μέ ἕνα μουλάρι μεταφέρθηκε στή Λαμία. Ἡ λαϊκή μοῦσα τόν φαντάστηκε, καθώς ὁ Διάκος πορευόταν πρός τόν μαρτυρικό θάνατο, **νά λέει τό ποιητικώτατο δίστιχο:**
«Γιά ἰδές καιρό πού διάλεξε ὁ χάρος νά μέ πάρει,
τώρα π᾽ ἀνθίζουν τά κλαδιά καί βγάζει ἡ γῆ χορτάρι». [...]

Τήν ἑπομένη ὁ Διάκος, ἀγνώριστος, ὁδηγήθηκε ἐνώπιον τοῦ παλαιοῦ γνωρίμου του

Ὁμέρ Βρυώνη, ὁ ὁποῖος, ξέροντας τή φιλοτιμία τοῦ ἄνδρα, τόν ἐρώτησε ἔκπληκτος πῶς ἐπέτρεψε νά τόν πιάσουν. «Ἄν ἤξερα, ἀποκρίθηκε ὁ Διάκος, θά φύλαγα τό τελευταῖο φουσέκι γιά τόν ἑαυτό μου». Στή συζήτηση παρενέβη καί ὁ Κιοσέ Μεχμέτ πού τοῦ ἐπεσήμανε τό ἄσκοπο τοῦ Ἀγώνα· καί τοῦ συνέστησε νά προσχωρήσει σ᾽ αὐτούς. Σέ περίπτωση ἀρνήσεως τόν ἀπείλησε ὅτι θά τόν παλουκώσουν. Ἡ παράδοση διασώζει δύο ἀπαντήσεις τοῦ Διάκου: «Ἔχει κι ἄλλους σάν κι ἐμένα ὁ τόπος μου» καί: «Οὔτε σέ δουλεύω (=ὑπηρετῶ), οὔτε καί σ᾽ ὠφελῶ, ἄν σέ δουλέψω».

Οἱ δύο Μουσουλμάνοι ἀξιωματοῦχοι, ἐκτιμώντας τό εὐθαρσές ἦθος τοῦ Διάκου, ἀποφάσισαν νά τόν κρατήσουν ὅμηρο, ἀλλά ἡ ἐπίμονη πίεση τοῦ Τούρκου ἄρχοντα τῆς Λαμίας, τοῦ Χαλίλ μπέη, τούς ἀνάγκασε νά συγκατατεθοῦν σέ μιά φρικτή θανάτωση, ὥστε νά παραδειγματισθοῦν καί νά σωφρονισθοῦν οἱ ἐξεγερμένοι ραγιάδες. Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ὁδηγήθηκε σέ μιά μάντρα, στή θέση ὅπου σήμερα ὑψώνεται ὁ ἀνδριάντας του. Ὁ Διάκος ἔφερε ἐπί τοῦ αἱμορραγοῦντος ὤμου του τό ὄργανο τοῦ μαρτυρίου του καί Ἀσιάτες Τοῦρκοι, ὡς εἰδικοί, τόν «ἐπασσάλωσαν». […] Ὁ Διάκος πρίν ἐκπνεύσει ἀπευθύνθηκε στούς Ἀλβανούς, πού τόν ἤξεραν ἀπό τά Ἰωάννινα καί τούς εἶπε τά στερνά λόγια:
-«Δέν βρίσκεται κανένα παλληκάρι νά μοῦ ρίξει μιά πιστολιά, νά μέ γλιτώσει ἀπό τούς Χαλδούπηδες; [=Τοῦρκοι ἐκ τῆς Ἀσίας]».

«Καί ταῦτα εἰπών, ἐξέπνευσε», ὅπως λέγει ὁ Εὐαγγελιστής Λουκᾶς γιά τόν Χριστό, πού σταυρώθηκε στήν ἴδια ἡλικία μέ τόν Διάκο. […]
Ὁ Διάκος, μέ τή μαρτυρική του θυσία, τήν ὡραιότητα τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματός του, τήν ποιητική του εὐαισθησία, ἐνέπνευσε πολλούς συγγραφεῖς καί καλλιτέχνες. Ὑπῆρξε ὁ Λεωνίδας τῆς Ἐπαναστάσεως. […] Ἡ Ἀλαμάνα, εἰδικά μετά τό μαρτυρικό θάνατο τοῦ Διάκου, ἔγινε σύμβολο θυσίας. Οἱ Θερμοπύλες τοῦ νεώτερου Ἑλληνισμοῦ. Γι’ αὐτό συχνά ἀπαντᾶται στούς στίχους νεοελλήνων ποιητῶν. Ἐνδεικτικά παραπέμπουμε στό Ποίημα «Ὁ δρόμος» τοῦ Ἀνδρέα Ἐμπειρίκου: «Ὅπως τά Σάλωνα, ὅπως ἡ γέφυρα τῆς Ἀλαμάνας, καθώς καί ἀπό ἄλλα μέρη ξακουστά». Ὅσο γιά τό περίφημο δίστιχο τοῦ Διάκου, «γιά δές καιρό πού διάλεξε…», ἔγινε σέ πανελλήνια ἔκταση ἡ πιό γνωστή ἔκφραση πού μᾶς κληροδότησε τό ’21. […]

Ἀξίζει ἀκόμη νά σημειωθεῖ ὅτι ἕνα ἀπό τά πρῶτα ἀντάρτικα τραγούδια, πού ἀκούστηκε στά βουνά τῆς Ρούμελης μετά τήν ἀνατίναξη τῆς γέφυρας στόν Γοργοπόταμο (φθινόπωρο 1942) περιεῖχε τό στίχο:
«Ὁ Γοργοπόταμος στήν Ἀλαμάνα στέλνει περήφανο Χαιρετισμό…».

ΔΙΑΚΟΣ
1. Μέρα τοῦ Ἀπρίλη
πράσινο λάμπος,

γελοῦσε ὁ κάμπος
μέ τό τριφύλλι.
2. Ὡς τήν ἐφίλει
τό πρωινό θάμπος
ἡ φύση σάμπως
γλυκά νά ὁμίλει.
3. Ἐκελαδοῦσαν
πουλιά πετώντας
ὅλο πιό πάνω.
4. Τ᾽ ἄνθη εὐωδοῦσαν.
Κι εἶπε ἀπορώντας:
«Πῶς νά πεθάνω;».

Κώστας Καρυωτάκης

Σαράντος Ἰ. Καργάκος, «Ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση τοῦ 1821», α΄ τόμος, σσ. 450-454